

نیازسنجی روان شناختی و مشاوره ای والدین دانش آموزان دوره اول متوسطه با هدف تهیه بسته آموزشی و کاربردی

حجت اله وطن دوست^۱، مژگان مردانی راد^۲، دکتر محمدجعفر جوادی^۳، دکتر افسانه قنبری پناه^۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۰۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۱۰

چکیده:

پژوهش حاضر با هدف نیازسنجی روان شناختی والدین دانش آموزان دوره اول متوسطه به منظور تهیه بسته آموزشی و کاربردی انجام گرفت. این پژوهش از نظر روش، کیفی است. نمونه پژوهشی در مرحله اول شامل: مبانی نظری و مقالات پژوهشی مرتبط، و مرحله دوم شامل: والدین در دسترس به تعداد ۳۰ نفر تا حد اشباع است. روش تجزیه و تحلیل: از نوع استقرایی که داده های حاصل از مطالعه متون فوق در قالب کدهای باز، مقوله ای و نظری به روش تحلیل محتوا کدگذاری شده اند. یافته ها نشان داد: که مهم ترین نیازهای روان شناختی و مشاوره ای والدین در چهار مؤلفه کلی به ترتیب شامل: نیازهای روانی - اجتماعی / روانی - عاطفی / شناختی - تحصیلی / اخلاقی - معنوی قرار دارند. نتیجه گیری: این بسته به عنوان پیشنهادات کاربردی می تواند خدمات مشاوره برای والدین، همینطور پیشرفت دانش آموزان را فراهم نماید، تا به نیازهای شان بصورت مناسب پاسخ دهد.

واژه های کلیدی: نیاز سنجی، خدمات مشاوره ای، بسته آموزشی، پیشنهادات کاربردی، والدین.

^۱ دانشجوی دوره دکتری رشته مشاوره، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

^۲ استادیار گروه مشاوره، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول: mmrad11@yahoo.com)

^۳ استایار مدعو گروه مشاوره، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

^۴ استایار مدعو گروه مشاوره، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

Psychological and counseling needs assessment of parents of first year high school students with the aim of preparing an educational and practical package

Abstract

The current research was conducted with the aim of assessing the psychological needs of parents of first year high school students in order to prepare an educational and practical package. This research is qualitative in terms of method. The research sample in the first stage includes: theoretical foundations and related research articles, and the second stage includes: 30 available parents until saturation. Analysis method: from the inductive type of the data obtained from the study of the above texts are coded in the form of open, categorical and theoretical codes using the content analysis method. The findings showed. The most important counseling needs of parents are in four general component, respectively: psychological-social / psychological-emotional / cognitive-educational / moral-spiritual needs. Conclusion: As practical suggestions, this package can provide counseling services for parents, as well as student progress, to respond to their needs appropriately.

Keywords: need assessment, consulting services, educational package, executive proposals, parents.

مقدمه:

نقش والدین، همپای تغییرات زیستی، روانی، شناختی، عاطفی و اجتماعی نوجوان از یک سو و از سویی با توجه به تغییرات سریع در عرصه فناوری رسانه ای، بایستی تغییر کند. تا روابط بین والد و فرزند همدلانه و توأم با درک متقابل و در نهایت تأمین کننده نیازهای فرزندان باشد (آلن کار ۱ ۲۰۰۰ به نقل از تبریزی، ۱۳۸۹). در بین تمامی نهادها و مؤسسات اجتماعی، خانواده مهم ترین و اثر بخش ترین نقش ها را دارا است. خانواده طبیعی ترین و مشروع ترین واحد تولید مثل و فراگیر ترین واحد اجتماعی به شمار می آید. زیرا همه اعضای جامعه را در بر می گیرد. به عبارت دیگر خانواده دارای اهمیت تربیتی و اجتماعی است (نوبی نژاد، ۱۳۹۶). متغیر مهم در این پژوهش، نیازهای روان شناختی والدین است، که از طریق مصاحبه با آنان بدست آمده است. پاسخگویی به نیازهای روان شناختی والدین دانش آموزان دوره اول متوسطه (دوره نوجوانی) به عنوان یک ضرورت، تلاشی است مستمر برای دستیابی به یکی از اهداف مهم در نظام راهنمایی و مشاوره. این تلاش را می توان در راستای بعضی از فصول سند تحول آموزش و پرورش نیز مشاهده کرد. برای مثال در فصل چهارم آمده است، ارائه خدمات مشاوره ای به خانواده های آسیب پذیر و آسیب زا برای همسوسازی اهداف و روش های تربیتی خانواده و مدرسه مورد تأکید قرار گرفته است. در فصل ششم نیز، تهیه و تدوین محتوای آموزشی برای دانش آموزان جهت آشنایی با ویژگی ها، نیازها و وظایف خانواده در چارچوب ارزش ها و معیارهای اسلامی مطرح گردیده. در فصل شانزدهم، توجه کافی به شرایط روحی دانش آموزان در سنین بلوغ و ارائه مشاوره و آموزش های دینی و اخلاقی متناسب به آنها عنوان شده است (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۱۳۹۰). به علاوه با توجه به قانون برنامه پنج ساله توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴-۱۳۹۰) در ماده ۱۹ و ردیف ۱۱، تقویت و گسترش نظام مشاوره دانش آموزی و خانواده جهت تحقق سلامت روانی آنان مورد تأکید قرار گرفته است (مخاطب، ۱۳۹۵). در بحث مشاوره می توان گفت، مشاوره، حرفه ای است، که می کوشد به افراد، زوج ها، خانواده ها، و گروه ها برای برخورد با انواع مشکلات کمک کند (تریسی ای. پروت و ملانی جی. وادکینز ۲۰۱۴ به نقل از نوبی نژاد و همکاران، ۱۳۹۵). همینطور، نوجوانی دوره ای از رشد است که با بلوغ آغاز می شود و با شروع دوره بزرگسالی خاتمه می یابد. نوجوانی زمانی خاتمه می یابد که نوجوان از نقش عادی دانش پژوهی خود دست کشیده و یک یا چند نقش بزرگسالی را به عهده می گیرد (رایس، فیلیپ، ۲۰۰۱، به نقل از فروغان ۱۳۹۹). هدف از انجام این مطالعه شناخت مهم ترین نیازهای روانشناختی و مشاوره ای والدین

¹ Alan Carr

2 A.PROUT,TRACY-J.WADKINS,MELANIE

و به دنبال آن مطابق با اولویت نیازها تهیه و تدوین بسته آموزشی و کاربردی به منظور اصلاح، بهبود و تسهیل خدمات مشاوره به آنان است. از این رو با نیازسنجی معتبر در هر برهه از زمان، راهکارهای مناسب مشاوره ای ارائه شود. با توجه به مطالب فوق، مسأله عمده و یا موقعیت نامعین که پژوهشگر در صدد رفع آن برآمده، شناخت مطلوب از اولویت نیازهای روان شناختی و مشاوره ای والدین در عصر فناوری اطلاعات، فراصنعتی و پیچیدگی روابط انسانی است. به طوری که، از نظر ریچارد بلیک^۱ (۲۰۱۸) ارزیابی نیازهای مشاوره ای افراد، مبنای مهمی برای توسعه و ارزیابی خدمات مشاوره است. از این رو پژوهش حاضر با نیازسنجی روان شناختی و مشاوره ای والدین (نیازهای عمده و پرتکرار «جنبه نوآورانه پژوهش») و به دنبال آن تهیه سه نمونه از بسته آموزشی به عنوان الگوی کار مشاوران و رهنمودهای کاربردی، می تواند پاسخگوی بخشی از نیازهای مشاوره ای والدین باشد.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

مبنای مطالعه در این پژوهش به شیوه داده بنیاد می باشد، به نحوی که یافته های برگرفته از پاسخ مصاحبه شوندهگان (والدین دانش آموزان) در خصوص نیازهای مشاوره ای فرزندان، اساس تحقیق حاضر را تشکیل می دهد، که در بخش یافته به آن پرداخته می شود. منتهی با توجه به مفاهیم مورد استفاده در این پژوهش (که شامل: خانواده، نیاز، نیازسنجی، مشاوره و نوجوان است) با توجه به رعایت حجم مقاله به تعاریف و اهمیت آنها اشاره می شود.

خانواده یک سازمان اجتماعی است که روابط میان اعضای آن مهم ترین عنصر شکل دهنده به این سازمان است. نوع روابطی که میان اعضای هر خانواده حاکم است، فضایی ایجاد می کند که در آن عواطف، احساسات، افکار و رفتارها، زاده می شوند و متقابلاً بر روابط موجود در خانواده اثر می گذارد (احمدی، ۱۳۹۴). جو عاطفی خانواده به روابط والدین با فرزندان و چگونگی ارضای نیازهای عاطفی فرزند اشاره دارد که در این راستا لازم است، خانواده محیط سالم و آرامی برای فرزندان باشد تا نحوه برخورد با مسائل و مشکلات اجتماعی را یاد بگیرند و بتوانند از راه معقول به حل آن بپردازند (بودوسکی و یون، ۲۰۱۰). نتایج مطالعات نشان می دهد که جو خانواده بر سلامت جسمانی، اجتماعی و هیجانی کودکان مؤثر است (وودز، روبرسون و پریتز، ۲۰۲۰). اهمیت خانواده به اندازه های است که سلامت و بالندگی هر جامعه وابسته به سلامت و رشد خانواده است. هر خانواده وضعیت و فضای عاطفی منحصر به فرد دارد و روش اداره و نوع عملکرد آنها با یکدیگر متفاوت است (مانسفیلد، دیالی و کیتنر، ۲۰۱۳).

---

¹ Richard Blake
132 Woods, Roberson & Priest
1 Mansfield, Dealy & Keitner

عملکرد خانواده یکی از شاخص های مهم تضمین کننده زندگی و سلامت روانی خانواده و اعضای آن است و رابطه منفی آن به عنوان یکی از مهمترین عوامل ایجادکننده و نگهدارنده اختلالات روحی و هیجانی افراد مطرح می شود (داینه و همکاران 1، ۲۰۱۷). بر این اساس شناخت از خانواده، فرزندان و نیازهای مشاوره ای آنان می تواند موجب بهبود خدمات مشاوره باشد. مؤلفه مهم در ادبیات این تحقیق مفهوم نیاز و نیازسنجی می باشد، که به تعریف آنها پرداخته می شود. نیاز، تنشی همراه با نارضایتی است که با یک الزام (زیستی، روان شناختی یا اجتماعی) هدایت شده در جهت طبقه ای از اشیای ارضاکنده همراه است و فرد را به جستجوی یک حالت تعادل ارضاکنده، از طریق دستیابی به اشیای متعلق به یک مجموعه معین، سوق می دهد (موکیلی، دانتزر، روبرت (۲۰۰۰) به نقل از گنجی و پیکانی، ۱۳۹۰). همینطور، نیاز سنجی بخشی از برنامه ریزی است که اغلب برای بهبود وضعیت افراد، سازمان ها، آموزش و جوامع بکار گرفته می شود. البته نیازسنجی وقتی می تواند مؤثر واقع شود که متمرکز بر اهداف بوده و راه حل های شفاف و مشخصی برای رسیدن به نتایج مطلوب را به همراه داشته باشد (کافمن ۲۰۱۲). و نیاز سنجی ۳ عبارت از فرآیند تعیین اهداف، مشخص کردن وضع موجود، اندازه گیری نیازها و تعیین اولویت ها برای عمل است. (براد شاو ۴، ۱۹۹۷). بر این اساس، عدم تمیز نیازها باعث می شود تعیین اولویت ها نیز با اشکال مواجه گردد، بی توجهی به اولویت ها در گردآوری اطلاعات، مانع از انجام عملیات اصلاحی و جبرانی به هنگام، در اجرای برنامه می شود (مشایخ و بازرگان، ۱۳۹۰). و در تعریف مشاوره، یانگ تان ۵ (۲۰۱۱) مشاوره ۶ را رابطه حضوری بین مشاور و مراجع می داند که در آن مشاور با مشورت و تشویق، مراجع را در حل مشکلاتش کمک می کند (شفیع آبادی، ۱۳۹۷). و هدف مشاوره این است که، مراجع بتواند با شرایط زندگی سازگار شود، فشار روانی خود را کاهش دهد، به خوبی رشد کند و در روابط فردی اش با دیگران معنا پیدا کند (ولفل-الیزابت رینولدز، لوپس ئی، پاترسون ۷ ۲۰۰۵ به نقل از سلیمانیان، نظری، ۱۴۰۰). از این رو شناخت چالش های موجود دانش آموزان بویژه دوره اول متوسطه به دلیل واقع شدن در مرحله حساس رشد شخصیت (بلوغ) و ضرورت پاسخگویی به انتظارات این مرحله، نیز ضرورت تصمیم گیری برای انتخاب رشته تحصیلی، حائز اهمیت است، زیرا هرگونه مداخله مشاوره ای نیازمند شناخت این چالش ها و نیازهای دانش آموزان و والدین آنها است. برای مثال در پژوهشی با موضوع: « مطالعه پدیدار شناختی مشکلات رفتاری در دانش آموزان

^{۹۶} Dinh et al

2 Kavfman,R

³ Need Assessment

4 Bradshaw,j

⁵ Yang Tan

6 Counseling

⁷ Welfel,Elizabeth Reynolds

دبیرستانی» مشخص شد. که اولویت مشکلات دانش آموزان، چالش های هیجانی، اجتماعی و تحصیلی آنها می باشد و پرداختن به مشکلات نوجوانان و ارزیابی از چالش ها و نیازهای روان شناختی متعدد آنان برای ارائه خدمات مشاوره ای لازم می باشد (فتحی آذر و همکاران، ۱۳۹۵). همینطور، در پژوهشی که توسط (مظاهری، ۱۳۹۳) با عنوان «بررسی نیازهای آموزشی والدین دانش آموزان دوره دوم متوسطه» انجام گرفت مشخص شد که میان نیازهای آموزشی والدین تفاوت معنا داری وجود دارد. نیازها به ترتیب: مسائل تربیتی - رفتاری، تحصیلی - شغلی، تربیت جنسی و ازدواج، بهداشت جسمی و تغذیه ای بودند. به علاوه، نتایج پژوهشی که توسط سمیعی زفرقندی و همکاران، (۱۳۹۴) انجام شد، نشان داد که اولویت نیازهای اولیا دانش آموزان شامل: نیازهای جسمانی - بهداشتی، اخلاقی - مذهبی، روان شناختی - تحصیلی، اجتماعی - فرهنگی و اجتماعی - تربیتی است. غلامی و همکاران (۱۳۹۵) نیز در پژوهشی با موضوع «تدوین چارچوبی مفهومی برای نیازسنجی دانش آموزان متوسطه» نشان دادند: که ابعاد نیازهای دانش آموزان در دو گروه کلی: نیازهای آموزشی مرتبط با برنامه درسی و محیط مدرسه، و نیازهای حمایتی و عمومی قابل شناسایی است. در گروه اول، نیاز به راهنمایی برای ورود به دانشگاه بیشترین اهمیت را داشت. و در گروه دوم، نیازهای روان شناختی، جسمانی، اینترنت و نیازهای اقتصادی دارای بیشترین اهمیت بودند. همینطور (نیکلاس اسکولی ۱، ۲۰۱۱) با مطالعه ای تحت عنوان: "ارزیابی نیازهای مشاوره ای دانش آموزان دبیرستانی". نیازهای مشاوره ای آنان را در سه حوزه به ترتیب، شامل: حوزه شغلی - دانشگاهی / تحصیلی - شخصی / اجتماعی شناسایی کرد. به علاوه نتایج بررسی انجام شده توسط نوابی نژاد (۱۳۸۷) به نقل از راهب (۱۳۹۰) نشان داد: که هر مرکز مشاوره باید خدمات خود را با توجه به ارزش ها، اهداف، نیازها و منابع، منطقه زیر پوشش خود، ارزیابی و برنامه ریزی کند. و در پژوهشی که توسط (شبان و همکاران، ۲۰۲۱) و (فاطمی و همکاران، ۱۳۹۸) با عنوان «اولویت نیازهای مشاوره ای دانشجویان» انجام گرفت. مشخص شد: نیازهای فردی و شغلی بیشترین نیازها و نیازهای عاطفی و خانوادگی کمترین نیازهای آنان بودند. به علاوه پژوهشی که توسط (جیوازولیس.تی، لئونتوپولواس، ترلیو اس، ۲۰۱۰)، (آتیک جی، یالچین آی، ۲۰۱۰) و (کریمی.جی، کریمی.جی، امبورگولی ۴، ۲۰۱۴) با عنوان «اولویت نیازهای مشاوره ای دانشجویان» انجام گرفت. یافته های هر گروه پژوهشی به ترتیب شامل: ۱- نیازهای ارتباطی، مدیریت زمان، تصمیم گیری. ۲- آموزشی، ارتباطی، رشدی، شغلی. ۳- شغلی، آموزشی، فردی و مهارتهای زندگی. به علاوه پژوهشی که توسط

¹ Nicholas School

² Giovazolias T, Leontopoulou S, Triliva S.

³ Atik G, Yalçın İ

⁴ Karimi J, Karimi G, Mburugu B

دوگان تی و اولونگا 1، ۲۰۱۲) انجام گرفت. مشخص شد. که نیازهای دانشجویان در طول زمان تغییر می کند. همینطور، نتایج پژوهش مشتاقی، کاظمیان مقدم (۱۳۹۶) محسنی وهمکاران (۱۳۹۵)، شکورنیا و همکاران، (۲۰۱۵) نشان دادند. بین نیازهای مشاوره ای دانشجویان دختر و پسر در برخی حیطه ها تفاوت معنادار وجود دارد. و دختران به طور معناداری در تمام زمینه ها، نیازهای مشاوره بیشتری را مطرح کردند. با توجه به پیشینه پژوهشی، آگاهی از شرایط موجود مبنای مهمی برای ارتقاء خدمات مشاوره است.

روش تحقیق

در پژوهش حاضر از روش کیفی، به شیوه استقرایی برای گردآوری داده ها استفاده شده است. این پژوهش به لحاظ هدف بنیادی است.

سوالات تحقیق شامل:

- ۱- اولویت نیازهای روان شناختی و مشاوره ای والدین دانش آموزان دوره اول متوسطه کدامند؟
- ۲- ساختار و محتوای بسته آموزشی با توجه به نیازهای روان شناختی و مشاوره ای والدین چگونه است؟
- ۳- روایی محتوایی بسته آموزشی مبتنی بر نیازهای روان شناختی و مشاوره ای والدین چگونه است؟
- ۴- راهنمای کاربردی حاصل از یافته ها پژوهش حاضر شامل چه مواردی می باشد؟

جامعه پژوهش: شامل دو بخش است: بخش اول شامل: مبانی نظری و مقالات پژوهشی مرتبط، دسته دوم شامل: والدین دانش آموزان دوره اول متوسطه، از دبیرستان های پسرانه و دخترانه «بطور مساوی» از «مناطق ۱۰، ۱۲ و ۱۳» شهر تهران مشغول به تحصیل در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ می باشد. **نمونه پژوهشی و روش نمونه گیری:** انتخاب نمونه شامل دو مرحله بود. در مرحله اول، جستجوی مقالات داخلی و خارجی صورت گرفت. (ذکر برخی از مقالات در مبحث پیشینه پژوهشی آمد، که خلاصه آن در جدول شماره ۳ «مبحث یافته ها» قابل مشاهده است) واحد نمونه گیری در این مرحله، کلیه لغات و مضامینی است که در حوزه نیازهای روانشناختی و مشاوره ای و تربیتی وجود دارد. و مرحله دوم شامل والدین در دسترس از مدارس فوق به تعداد ۳۰ نفر تا حد اشباع ۲ «به طوری که اشباع نظری نیز در داده ها حاصل شد.» فرآیند دسترسی به مشارکت کنندگان به این شکل بود. که،

¹ Dogan T. A Long

2 satiation

ابتدا از طریق مراجعه به مناطق فوق که در مبحث جامعه پژوهش به آن اشاره شد. سپس انتخاب مدارس پسرانه و دخترانه بطور مساوی، آنگاه نشست با مدیر هر واحد آموزشی با تشریح هدف و فرآیند پژوهش و جلب همکاری لازم، تنظیم زمان مناسب برای اجرای پروژه، سپس مصاحبه با والدین دانش آموزانی که علاقه مند به شرکت در این مطالعه بودند، صورت گرفت. **ابزار گردآوری داده ها** : مرحله اول شامل: تمامی لغات و مضامین مرتبط برگرفته از پیشینه پژوهشی و دسته دوم شامل: متون و مضامین حاصل از مصاحبه نیمه ساختاراست. «که در مبحث تجزیه و تحلیل با رعایت حجم مقاله به آن اشاره شد.» در این پژوهش ۶ سوال مربوط به مصاحبه نیمه ساختار یافته تدوین شد، برای تعیین روایی سوالات مصاحبه از رویکرد قضاوت صوری و محتوایی مبتنی بر آراء ۴ نفر از خبرگان دانشگاهی در حوزه روانشناسی و مشاوره استفاده شد. ضریب صوری و محتوایی مصاحبه ۸۸٪ محاسبه شد، که ضریب مطلوبی است.

عوامل	ارزیاب ۱	ارزیاب ۲	ارزیاب ۳	ارزیاب ۴
انشاء سؤالات	۴	۵	۵	۴
انطباق سؤالات با مبانی نظری	۵	۴	۵	۵
انطباق سؤالات با محورهای تحقیق	۴	۵	۵	۴
کفایت سؤالات برای پوشش دادن اهداف	۴	۵	۴	۵
نیاز به اصلاح سؤالات	۴	۴	۵	۴
میانگین امتیازات	۴/۲	۴/۶	۴/۴	۴/۴
میانگین	۴/۴			
روایی	۸۸٪			

جدول شماره (۱) ارزیابی روایی صوری و محتوایی سؤالات مصاحبه

روش تجزیه و تحلیل داده: تحلیل کیفی به شیوه استقرایی «تحلیل نظام مند داده بنیاد»، که داده های حاصل از مطالعه متون و مصاحبه با والدین که با استفاده از تحلیل مضمون به شیوه نظری و باز کدگذار شده اند. بطوری که تحلیل مصاحبه ها در طول جمع آوری داده ها انجام شد، به این صورت که ابتدا هر مصاحبه مورد تحلیل قرار گرفت و سپس مصاحبه بعدی انجام می شد. متن مصاحبه ها بر روی برگه ها نوشته شده، چندین بار با دقت مطالعه و مفاهیم اصلی در قالب کدهای اولیه مشخص شد. سپس متن مصاحبه در اختیار ۴ نفر از متخصصان خبره قرار گرفت تا شاخص ها و مؤلفه های نیازهای مشاوره ای والدین مشخص شود، آنگاه شباهت ها و تفاوت های کدها مشخص شده، کدهای مشابه ادغام و زیرطبقه ها تشکیل شد. در ادامه نیازهای مشاوره ای والدین در قالب کدهای باز و مقوله ای و

نیازسنجی روان شناختی و مشاوره ای والدین دانش آموزان دوره اول متوسطه با هدف تهیه ... ۸۳ □

نظری به روش تحلیل محتوا از مصاحبه ها استخراج و مهم ترین نیازهای روان شناختی و مشاوره ای والدین مشخص شد. و سه نمونه از مهم ترین نیازهای جزئی والدین در قالب بسته آموزشی تهیه شد. نیازها و مضامین استخراج شده در اختیار ۵ ارزیاب خبره قرار گرفت که پس از ارائه برخی پیشنهادات، مورد تأیید قرار گرفت.

یافته ها

در مرحله اول، مطالعه و بررسی پیشینه پژوهش های مرتبط انجام شد، و به دنبال آن استخراج مفاهیم و تحلیل مضامین صورت گرفته که خلاصه آن در جدول ذیل آمده است.

کدگذاری نظری

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده
نیازهای جسمانی-بهداشتی	-بهداشت جسمی و تغذیه ای -بهداشت و سلامت بلوغ -بهداشت روانی و ارتقاء فردی -تربیت جنسی -پیشگیری از مشکلات رشدی در دوره نوجوانی
نیازهای تربیتی-رفتاری	-بهبود مهارت های ارتباط میان فردی -بهبود مهارت سازگاری با گروه همسالان -بهبود روابط عاطفی با اعضاء خانواده -بهبود مهارت های فرزندپروری -رعایت انضباط گروهی
نیازهای شناختی-تحصیلی	-پیشگیری از شکست تحصیلی -پیشگیری از مدرسه گریزی -آموزش روشهای مطالعه -آموزش روشهای موفقیت در کنکور -آموزش مهارت تصمیم گیری و انتخاب رشته تحصیلی -ارتقاء مهارت خلاقیت و نوآوری
نیازهای روانی-عاطفی- (هیجانی)	-مهارت مدیریت هیجان -مهارت کاهش اضطراب -کاهش ترس های مرضی -کاهش اضطراب امتحان -درمان اعتیاد به اینترنت و بازیهای رایانه ای -شیوه های مواجهه درست با بحران نوجوانی

نیازهای اخلاقی-مذهبی	-انجام تکالیف دینی و مذهبی -رعایت اصول و قوانین اخلاقی -شرکت در کلاس ها و گروه های مذهبی
نیازهای اجتماعی-فرهنگی	- افزایش سازگاری گروهی -پیشگیری از آسیب های اجتماعی در فضای مجازی -آموزش شیوه های ارتباط صحیح با مسائل نو پدید فرهنگی - مهارت پیشگیری از گرایش به سوء مواد مخدر -پیشگیری از شکستن هنجارهای اجتماعی -کاهش مشکلات رفاهی و اقتصادی

جدول ۲) خلاصه تحلیل مضمون پیشینه پژوهش مرتبط با مطالعه حاضر

بر اساس مطالعه اسناد علمی و پیشینه پژوهشی، نیازهای مشاوره ای احصاء شده شامل ۶ محور است. این شش محور شامل: نیازهای جسمانی-بهداشتی، نیازهای تربیتی-رفتاری، نیازهای شناختی-تحصیلی، نیازهای روانی-عاطفی-(هیجانی)، نیازهای اخلاقی-مذهبی، نیازهای اجتماعی-فرهنگی با مضامین سازمان دهنده است.

سؤال اول پژوهش؛ اولویت نیازهای روان شناختی و مشاوره ای والدین دانش آموزان دوره اول متوسطه کدامند؟

به منظور بررسی سؤال فوق، جلسات مصاحبه با والدین دانش آموزان صورت گرفت و داده های جمع آوری شده با استفاده از تحلیل مضمون بررسی شد. بطوری که در مرحله اول از اجرای روش تحقیق، اقدام به استخراج مفاهیم و کدگذاری از متون مصاحبه های انجام شده صورت گرفت. که شرح دو نمونه از متون استخراج شده حاصل از مصاحبه با آزمودنی های اول و دوم «به جهت رعایت حجم مقاله» در جدول ذیل آمده است.

کد	مفهوم	مصاحبه شونده
C.۱	خیلی مهمه به فرزندم کمک بشه تا بطور صحیح و درست انتخاب رشته نماید	۱
C.۲	به کمک مشاور خودش را خوب بشناسد و هویت خود را خوب درک کند.	۱
C.۳	به خوبی مقررات اخلاقی را در خانه و مدرسه رعایت کند.	۱
C.۴	با استفاده از مشاوره مشکل پنهان کاری و تا حدی دروغگویی او رفع شود.	۱
C.۵	با کمک مشاور خشم و عصانیت خود را کنترل نماید.	۱
C.۶	با استفاده از تست ها و به کمک مشاور توانایی های خود را کشف کند.	۱

نیازسنجی روان شناختی و مشاوره ای والدین دانش آموزان دوره اول متوسطه با هدف تهیه ... ۸۵ □

۱	انتظار دارم با استفاده از مشاوره ترس و اضطراب امتحان او کمتر شود.	C.۷
۲	در وهه اول، در کلاس های مشاوره یاد بگیرد چگونه مسائل خود را حل کند.	C.۸
۲	یاد بگیرد چگونه ابراز احساسات کند، کجا آن را بروز دهد و کجا کنترل نماید.	C.۹
۲	انتظار دارم در جهت خودشناسی و هویت یابی در دوره نوجوانی به او کمک شود.	C.۱۰
۲	به کمک مشاوره رعایت اخلاق و رفتار خوب در خانه و مدرسه را بیاموزد.	C.۱۱
۲	یاد بگیرد چگونه با همسالان و دوستان خود ارتباط صحیح برقرار کند.	C.۱۲
۲	با کمک مشاور مشکل بچه ها از بروز آسیب ها، در فضای مجازی جلوگیری شود.	C.۱۳
۲	به او کمک شود تا انگیزه درسی او افزایش یابد و روش های خوب درس خواندن را یاد بگیرد.	C.۱۴

جدول ۳ (کدگذاری باز: استخراج مفاهیم از متن مصاحبه با والدین

مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
مهارت خودآگاهی (کد۱) تربیت جنسی (کد۱۹) مهارت تصمیم گیری (کد ۸) مسئولیت پذیری (کد ۲۱) استقلال طلبی (کد۳۳)	مشکلات درون فردی	
کمروبی و انزوای طلبی (کد۲۵) ارتباط با گروه همسالان (کد۱۸) توقعات افراطی نوجوان از والدین (کد۲۹) ارتباط صحیح با معلم (کد ۳۰) کناره گیری فرزند از والدین (کد۲۳) ناسازگاری با اعضاء خانواده (کد۳۵) ارتباط والد- فرزند (فرزندپروری) (کد۲۶)	مشکلات میان فردی	نیازهای روانی- اجتماعی
اضطراب و فشار روانی (کد۴) مهارت کنترل خشم (کد۱۷) اضطراب امتحان (۶) تیک های عصبی (کد۵) بحران سوگ (کد۳۱) وسواس فکری و عملی (کد۷) اعتیاد به اینترنت و بازیهای رایانه ای (کد۳۴) اختلال خواب (کد۳۵)	مشکلات و نگرانی های اضطرابی	نیازهای روانی- عاطفی

مشکلات و ناسازگاری میان فردی	عدم مدیریت و تنظیم هیجان (کد ۲) لجازی و نافرمانی (کد ۲۷) بروز رفتارهای ناپه‌نجار و ضد اجتماعی (کد ۲۸)
نیازهای شناختی- تحصیلی	مشکلات تحصیلی و انگیزشی
مسائل شناختی	هدایت تحصیلی (کد ۱۴) بی انضباطی، غیبت های مکرر و افت تحصیلی (کد ۲۴) انگیزه تحصیلی (۱۳) روشهای مطالعه و برنامه ریزی درسی (کد ۱۲)
مسائل دینی	کشف و پرورش استعداد (کد ۱۱) توانایی حل مسئله (کد ۱۶) خلاقیت و آفرینندگی (کد ۱۵)
نیازهای اخلاقی- معنوی	مسائل اخلاقی
	رشد باورهای دینی (کد ۹) آموزش رعایت مرز دختر و پسر (کد ۲۰) رعایت قوانین اخلاقی (کد ۳) پیشگیری از انحرافات اخلاقی و درمان مشکل دروغگویی (کد ۲۲) پیشگیری از انحرافات اجتماعی در فضای مجازی (کد ۱۰) کاهش مسئله تعلل و دیرآمدن فرزند به منزل (کد ۳۶)

جدول ۴) کدگذاری نظری مصاحبه با والدین با توجه به مؤلفه های فردی

بررسی یافته های جدول فوق نشان می دهد. نیازهای روان شناختی و مشاوره ای والدین دانش آموزان به طور کلی در چهار حوزه قابل مطالعه و بررسی است. نیازهای مربوط به مؤلفه های روانی- اجتماعی، روانی-عاطفی (هیجانی)، شناختی- تحصیلی، اخلاقی-معنوی. قرار گرفته اند. و با توجه به بررسی میزان تکرار مضامین و بیان آنها در وهله اول به عنوان مهم ترین نیازهای جزئی آنان که در حین مصاحبه شناسایی شدند. به ترتیب شامل: ۱-مهارت خودآگاهی ۲- مهارت شیوه های صحیح ارتباط والد-فرزند ۳- مهارت تنظیم هیجان ۴- آشنایی با رشته های تحصیلی و هدایت تحصیلی ۵- مسائل بلوغ و تربیت جنسی ۶- رعایت قوانین اخلاقی ۷- فشارهای روانی ۸- بهبود ارتباط با گروه همسالان ۹- رشد باورهای دینی ۱۰- مهارت کنترل خشم ۱۱- اضطراب امتحان ۱۲- پیشگیری از بروز رفتارهای ناپه‌نجار و ضد اجتماعی ۱۳- کشف و پرورش استعدادها ۱۴- تیک های عصبی ۱۵-

نیازسنجی روان شناختی و مشاوره ای والدین دانش آموزان دوره اول متوسطه با هدف تهیه ... ۸۷ □

لجبازی و نافرمانی ۱۶- مهارت حل مسئله ۱۷- انتظارات افراطی نوجوان از والدین ۱۸- کمرویی و انزوایی ۱۹- مهارت های تصمیم گیری ۲۱- رعایت مرز ارتباط دختر و پسر ۲۲- بی انضباطی، غیبت های مکرر و افت تحصیلی ۲۳- افزایش انگیزه تحصیلی ۲۴- بحران سوگ ۲۵- انحرافات اخلاقی و دروغگویی ۲۶- مسئولیت پذیری ۲۷- افزایش خلاقیت و آفرینندگی ۲۸- آموزش روشهای صحیح مطالعه و برنامه ریزی درسی ۲۹- بهبود ارتباط صحیح با معلم ۳۱- وسواس فکری و ۳۴- ناسازگاری با اعضاء خانواده ۳۵- استقلال طلب ۳۶- کناره گیری نوجوان از والدین ۳۷- اختلال خواب ۳۸- تعلل و دیر آمدن به منزل می باشند.

سؤال دوم پژوهش: ساختار و محتوای بسته آموزشی با توجه به نیازهای روان شناختی و مشاوره ای والدین چگونه است؟

در پاسخ به سؤال دوم پژوهشی، سه نمونه از بسته آموزشی که هر کدام در ۸ جلسه (مدت زمان هر کارگاه ۹۰ دقیقه) به عنوان الگوی آموزشی بر حسب مهم ترین دغدغه ها و نیازهای پرتکرار والدین ارائه می گردد. که به ترتیب شامل: ۱-مهارت خودآگاهی ۲-مدیریت و تنظیم هیجان. ۳- آموزش شیوه های صحیح ارتباط والد-فرزندی است. که با توجه به رعایت حجم مقاله یک نمونه از بسته آموزشی با موضوع خودآگاهی، که به قرار ذیل است، ارائه می گردد.

جلسات	عنوان و اهداف	محتوا و تکالیف
۱	عنوان: آشنایی دانش آموزان با مفهوم و اهداف برنامه آموزش خودآگاهی. اهداف: ۱-آشنایی دانش آموزان با یکدیگر و روانشناس ۲-آشنایی دانش آموزان به آنچه که در طی برنامه آموزش خودآگاهی خواهند آموخت و نقش این مهارت در ایجاد ارتباط مطلوب با خود و دیگران. ۳-بیان اهداف و انتظارات آنان از شرکت در جلسات برنامه آموزش خودآگاهی. ۴-آشنایی مقدماتی با خودآگاهی و مفاهیم اولیه آن. ۵-آشنایی با اهمیت و ضرورت خودآگاهی. ۶-پاسخگویی به پرسش های دانش آموزان.	-مقدمه ای کوتاه و ساده از مفهوم خودآگاهی و شرح برنامه ارائه می گردد، آنگاه با طرح سوالی با عنوان «من کیستم؟» با ذکر چند مثال عینی از مفهوم خودآگاهی یا تمرکز بر خویشتن از دو منظر درونی و بیرونی تعریف می شود. چرا که خودآگاهی برای عده ای این است که «چه نظری نسبت به خود دارند؟» اما عده ای هم ممکن است، این که «چگونه به نظر دیگران می رسند» را خودآگاهی تلقی کنند. به طوری که ضمن آگاهی بر خود یا شناخت بیشتر از خود، بفهمد نتیجه و پیامد خودآگاهی این خواهد که چه انتظاراتی از دیگران دارد، و خواسته خود را از زندگی بداند. -به منظور اندیشیدن بیشتر نسبت به سوال «من کیستم؟» تکلیف کوتاهی به منظور اکتشاف دانش آموزان در مورد خویشتن داده شود. -شرحی کوتاه از نقش و اهمیت خودآگاهی در زندگی فردی و گروهی با ذکر مصادیق آن در زندگی شخصی، با ارائه تمرین عملی. -پاسخگویی به پرسش های دانش آموزان و جمع بندی آموخته ها با کمک آنان.

	<p>۷- جمع بندی و ارائه تکلیف و تمرین عملی در رابطه با مطالب آموخته شده.</p>	
<p>- بیان مؤلفه های خودآگاهی که شامل: آگاهی از ویژگی های جسمانی و بدنی، آگاهی از نقاط قوت و ضعف خود، آگاهی از افکار خود، آگاهی از باورها و ارزش های خود، آگاهی از اهداف خود. با ارائه تمرین کوتاه در کلاس.</p> <p>- برشمردن اجزاء و عناصر خودآگاهی که شامل: تن آگاهی، هشیاری، نقد درونی، محیط آگاهی، و تعامل اجتماعی فعال می باشند، «بطور مختصر توضیح داده شود».</p> <p>- فراهم نمودن فضا و فرصت پرسش و پاسخ برای تمرین بیشتر دانش آموزان و ارائه بازخورد مناسب.</p> <p>- تهیه و بخش فیلمی کوتاه در زمینه خودآگاهی</p> <p>- ارائه تمرین منزل و جمع بندی آموخته ها با کمک آنان.</p>	<p>عنوان: آشنایی با اجزاء و انواع خودآگاهی.</p> <p>اهداف:</p> <p>۱- یادآوری و مرور مطالب جلسه اول.</p> <p>۲- بررسی تکالیف ارائه شده جلسه اول.</p> <p>۳- آشنایی با اجزاء، عناصر و مؤلفه های خودآگاهی.</p> <p>۴- آشنایی با انواع خودآگاهی.</p> <p>۵- پاسخگویی به پرسش های دانش آموزان در زمینه موضوع مطرح شده.</p>	<p>۲</p>
<p>- گزارشی کوتاه از جلسه قبل و ارائه بازخورد مناسب،</p> <p>- شرحی کوتاه راجع به لزوم شناخت ارزشها، علایق و عقاید در دوران نوجوانی با ذکر مثال های ملموس.</p> <p>- شرح چگونگی و یا نحوه شناخت نسبت به خویشتن و نقش تجربه و بازخوردهای دیگران در این زمینه با ذکر مصداق های لازم</p> <p>- ارائه تمرین عملی به دانش آموزان (تکلیف منزل) که از جمله: ۱- این که علاقمندی های خود را فهرست بندی کنند. ۲- شناخت حقوق خود و دیگران. ۳- شناخت مسئولیت فرد در قبال خود و دیگران. ۴- شناخت وظایف و تکالیف در قبال خود و دیگران. ۵- شناخت نقاط قوت و ضعف خود. ۶- شناخت خواسته های خود. همچنین در مورد چگونگی کشف توانایی ها و داشته ای پنهان به آنها آموزش داده شود.</p>	<p>عنوان: آشنایی دانش آموزان با ارزشها، علایق، عقاید و نقش آنها در خودآگاهی.</p> <p>اهداف:</p> <p>۱- مرور مطالب جلسه گذشته.</p> <p>۲- آشنایی با ضرورت و اهمیت شناخت نسبت به ارزشها، علایق و عقاید خود.</p> <p>۳- آشنایی دانش آموزان با چگونگی شناخت صحیح نسبت به ارزشها، علایق و عقاید خود.</p> <p>۴- نقش شناخت نسبت به ارزشها، علایق و عقاید در خودآگاهی.</p>	<p>۳</p>
<p>- مرور مطالب جلسه قبل و ارائه بازخورد مناسب.</p> <p>- آموزش نحوه ارزیابی صحیح با ذکر مثال عینی.</p> <p>- ارائه تکلیف در قالب خودگویی های مثبت نسبت به مزایای خود آگاهی که از جمله آن: احساس خود را می شناسم و آن را کنترل می کنم* نقاط قوت و ضعف خود را می شناسم و نقاط قوت را تقویت و نقاط ضعف را کاهش می دهم* برخوردم بیشتر مسلط می شوم* از نیازهای خود آگاه می شوم* از مسیر سالم، نیازهایم را رفع می کنم* اهداف واقع بینانه برای زندگی خود تعریف می کنم* ارزشمندی های خود را می شناسم* ارزشهای کاذب را دنبال نمی کنم* رضایت و آرامش بیشتر را</p>	<p>عنوان: بهبود مهارت خودآگاهی ۱</p> <p>اهداف:</p> <p>۱- آشنایی دانش آموزان با شیوه خودارزیابی واقع بینانه.</p> <p>۲- آشنایی با فواید خودآگاهی</p> <p>۳- ارائه تکلیف در قالب فعالیت کلاسی با عنوان خودگویی های مثبت.</p> <p>۴- پاسخگویی به پرسش های دانش آموزان.</p>	<p>۴</p>

نیازسنجی روان شناختی و مشاوره ای والدین دانش آموزان دوره اول متوسطه با هدف تهیه ... ۸۹ □

<p>در زندگی دنبال می کنم. * هویت سالمی از خود پیدا می کنم. * زندگی بر پایه های قوی و محکم بنا می شود.</p>	<p>۵- جمع بندی مطالب آموخته شده.</p>	
<p>- مرور مطالب جلسه قبل و دریافت بازخورد مناسب. - شرح کوتاه از ویژگی های افراد خودآگاه. - برشمردن آسیب های ناشی از عدم خودآگاهی از جمله: احساس حقارت، احساس خود بزرگ بینی، احساس تنهایی، اضطراب و افسردگی، مشکلات ارتباطی، سوء مصرف مواد، پایین بودن اعتماد به نفس، ناتوانی در تنظیم هیجانات، خشونت و پرخاشگری. - مقایسه دو مرحله قبل و بعد از خودآگاهی به منظور بررسی میزان درک و فهم مفهوم خودآگاهی از منظر دانش آموزان در قالب تکلیف عملی داده شود. که نمونه آن با ذکر موضوع در ذیل جدول آمده است. - تهیه و بخش فیلمی کوتاه در زمینه خودآگاهی.</p>	<p>عنوان: بهبود مهارت خودآگاهی « ۲ » اهداف: ۱- آشنایی دانش آموزان با خصوصیات افراد خودآگاه. ۲- آشنایی دانش آموزان با عواقب ناشی از عدم خودآگاهی. ۳- آموزش تمرین میزان مقایسه قبل و بعد از خود آگاهی. ۴- ارائه تکلیف منزل با موضوع میزان مقایسه قبل و بعد خودآگاهی.</p>	<p>۵</p>
<p>- مرور و ارزیابی تکالیف جلسه قبل و ارائه بازخورد. - با حفظ رازدای چند نمونه از مناسب ترین فعالیت های دانش آموزان از تکلیف منزل به منظور تمرین بیشتر و تکمیل آموخته ها در کلاس کار شود. - بیان چند راهکار مؤثر در افزایش خودآگاهی - تهیه و بخش فیلمی کوتاه در زمینه خودآگاهی.</p>	<p>عنوان: بهبود مهارت خودآگاهی « ۳ » اهداف: ۱- مرور مطالب جلسه قبل. ۲- بررسی تکالیف منزل دانش آموزان ۳- جمع بندی مطالب عملی</p>	<p>۶</p>
<p>- گزارشی از مطالب جلسه قبل و ارائه بازخورد. - آموزش راهکارهای ارتقاء مهارت های وابسته به خودآگاهی در نوجوانان که چند نمونه از آن به زبان اول شخص که شامل موارد ذیل می باشند، در قالب تکالیف عملی منزل ارائه شود. ۱- گاهی با ایجاد فرصت مناسب، به خودم فکر می کنم و پرسش «من کیستم؟» را می پرسم. ۲- هرگز بخاطر نقاط قوت و مثبتی که دارم، مغرور نمی شوم. ۳- تلاش می کنم همواره هدفها و تصمیم های مهم خود را انتخاب کنم. ۴- متوجه کارها و رفتارهای خوب خودم هستم و آنها را تأیید می کنم تا با انرژی بیشتری آنها را تکرار کنم. ۵- برای هر روز برنامه دارم و در این بین، کارهای مورد علاقه ام را انجام می دهم. ۶- از کتاب های گوناگونی که می توانند در ایجاد شناخت بیشتر به خود و داشتن احساس مثبت در من مفید باشد، بیشتر استفاده می کنم. - توصیف مختصر از مفهوم هوش درون فردی و راههای تقویت آن. - برشمردن مشخصات افرادی که از هوش درون فردی مناسبی برخوردارند، که چند نمونه از آن عبارتند از: دنبال کردن علایق شخصی، هدف گذاری، شناخت نقاط ضعف و قوت خود. ژرف اندیشی، درک سریع از احساس خود...</p>	<p>عنوان: راهکارهای ارتقاء مهارت های وابسته به خودآگاهی اهداف: ۱- آشنایی با عوامل روانشناختی افزایش دهنده خودآگاهی ۲- آشنایی با یک نمونه از مهارت های وابسته به تقویت خودآگاهی « هوش درون فردی » ۳- آشنایی با مفهوم هوش درون فردی ۴- آشنایی با ویژگی های افرادی که از هوش درون فردی مناسبی برخوردارند. ۵- ارائه تمرین و اجراء عملی آن در کلاس توسط دانش آموزان. ۶- پاسخگویی به پرسش های دانش آموزان. ۷- جمع بندی از مطالب آموخته شده.</p>	<p>۷</p>
<p>- ارائه گزارشی کوتاه از وضعیت جلسات قبل و ارائه بازخورد</p>	<p>عنوان: اجرای عملی آموخته ها</p>	<p>۸</p>

<p>-توجه بیشتر به مهارت های کسب شده و طریقه بکارگیری آموخته های گذشته در عمل و در زندگی واقعی با تأکید بر دوره نوجوانی بویژه در تعاملات بین فردی. -اطمینان از آگاهی کافی از خود -آموزش کوتاه به منظور تمرین و ممارست جهت مداومت آموخته و عدم بازگشت به دوره قبل از آموزش.</p>	<p>اهداف ۱-به اجرا درآوردن مهارت های آموخته شده در عمل ۲-کاربرد دانسته و آموخته ها راجع به خودآگاهی در زندگی روزمره ۳-آموزش پیشگیری از بازگشت به مرحله قبل از آموزش اختتامیه.</p>	
---	---	--

جدول ۵) بسته آموزشی «عناوین جلسات و شرح مختصری از اهداف و محتوای هر یک از جلسات آموزشی مهارت خودآگاهی

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با توجه به حرفه پژوهشگر و پیشنهاد دفتر مشاوره انجمن اولیا و مربیان انجام گرفت، و هدف از انجام آن، این بود که بتواند به پاره ای از مشکلات مشاوره ای والدین پاسخ دهد. و شناخت مهم ترین نیازهای مشاوره ای و روان شناختی والدین به عنوان محور فعالیت مشاوران مدارس و مراکز مشاوره و برنامه ریزان حوزه ستادی مشاوره مورد توجه قرار گیرد.

سؤال اول تحقیق: مهم ترین نیازهای روان شناختی و مشاوره ای والدین کدامند؟

مطابق جدول شماره ۴، «مبحث یافته های پژوهش حاضر» در پاسخ می توان با توجه به یافته ها ی این مطالعه اذعان کرد، مهم ترین و پرتکرارترین نیازهای روان شناختی آنان به ترتیب عبارتند از: مؤلفه های روانی- اجتماعی، روانی- عاطفی، شناختی - تحصیلی و اخلاقی- معنوی. می باشند که هر یک از این مؤلفه های به لحاظ مضمون در برگیرنده نیازهای جزئی می باشند. و به طور خاص مهم ترین دغدغه ها و نیازهای جزئی آنان شامل: ارتقاء مهارت خودآگاهی فرزندان، تنظیم و مدیریت هیجان، مهارت فرزندپروری می باشند. که با پژوهش های این یافته ها با پژوهش های حکیم زاده و همکاران (۱۳۹۳) همسو است. آنها نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند همینطور با پژوهش دلا فرونتا و تموکو (۲۰۱۹) همسو است. آنها نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که، سه نیاز عمده والدینی که فرزندان دبیرستانی داشتند، شامل: ۱- آموزش مهارت های ارتباط والدین با نوجوانان خود ۲-مدیریت خود نوجوان ۳- افزایش خود آگاهی و عزت نفس فرزندان بود.

سؤال دوم پژوهش: ساختار و محتوای بسته آموزشی مبتنی بر نیازهای مشاوره ای والدین چگونه است؟

در پاسخ به سؤال دوم پژوهشی مطابق جدول شماره ۵، یک نمونه از بسته آموزشی به تعداد ۸ جلسه به عنوان الگوی آموزشی بر حسب خرده مؤلفه های عمده و پرتکرار که در اولویت نیازهای جزئی قرار گرفته، تدوین شد. «که با توجه به رعایت حجم مقاله یک نمونه از آن با عنوان مهارت خود آگاهی ارائه شد» که در این بسته آموزشی، نحوه مرتبط شدن نیازهای مشاوره ای والدین با همدیگر از نظر فرآیند و ساختار بر اساس یک نظم و ترتیب ساختاری، با رعایت هدف های آموزشی و رفتاری قابل ارائه می باشد. همینطور ادبیات، تکالیف و تمرین هایی که در تنظیم آن مورد استفاده واقع شد. برگرفته از ادبیات و تکنیک های روانشناختی روز مطابق با جنس نیازها و خواسته های والدین می باشد، که با نگاه رشد محور و پیشگیرانه تنظیم شده است. که می تواند برای آموزش دهندگان، مربیان و پژوهشگران مورد استفاده قرار گیرد.

سؤال سوم پژوهش: روایی محتوایی بسته آموزشی مبتنی بر نیازهای روان شناختی و مشاوره ای چگونه است؟

در پاسخ به سوال سوم پژوهش می توان گفت، مطابق جدول شماره ۱ در مبحث یافته ها، بسته آموزشی در اختیار ۵ نفر از متخصصان حوزه روانشناسی و مشاوره قرار گرفت. و از آنها خواسته شد تا پس از مطالعه، نظرات خود را در مورد ساختار، فرایند و محتوای هر یک از جلسات در قالب پرسشنامه نظرسنجی که به همراه بسته آموزشی ارائه شده، اعلام نمایند. که ضریب CVI در مورد همه آیتم های ارزیابی بسته آموزشی بر اساس تعداد متخصصان، برابر ۹۹٪ مورد تأیید است.

سؤال چهارم پژوهش: راهنمای کاربردی حاصل از یافته ها پژوهش حاضر شامل چه مواردی می باشد؟

شایان ذکر است که در این پژوهش منظور از راهنمای کاربردی عبارت است از پیشنهادات اصلاحی و اجرایی، که با توجه به رعایت حجم مقاله از این قرار است:

- ۳- بازنگری و توجه بیشتر به مهم ترین نیازهای مشاوره ای والدین دانش آموزان در تدوین برنامه ها و فعالیتهای مشاوران مدارس دوره اول متوسطه در سطوح ستادی، استانی و منطقه ای به منظور ارتقاء کمیت و کیفیت خدمات مشاوره تربیتی و ارزیابی عینی از کارآمدی خدمات ارائه شده، مورد انتظار است. ۲- بازنگری در برخی از سرفصل ها و محتوای کتاب های تفکر و سبک زندگی، و سایر دروس مرتبط این دوره تحصیلی بر اساس عمده ترین نیازهای مشاوره ای والدین مد نظر قرار گیرد. ۳- بررسی و بازنگری در سرفصل ها و محتوای جلسات آموزش

خانواده به صورت نظامند با تأکید بر مهم ترین نیازهایی که در این پژوهش به عنوان نیازهای عمده والدین در مرکز توجه قرار گرفته اند. ۴- تجدید نظر در تدوین سرفصل ها و محتوای مجلات پیوند و مشاوره، تربیت و نظایر آنها با توجه به اولویت قراردادن نیازهای مشاوره ای والدین «با توجه به اینکه مخاطب مجلات فوق غالباً اولیاء و مربیان هستند». ۵- همخوانی و همسویی بیشتر بین برنامه های خدمات مشاوره با زندگی واقعی نوجوانان و والدین. همچنین اهتمام و دقت بیشتر مشاوران مدارس در شناسایی دانش آموزان نیازمند به خدمات مشاوره بالینی و ارائه خدمات مشاوره تخصصی به آنان و در صورت لزوم برنامه ریزی جهت ارجاع به مراکز مشاوره دانش آموزی، توأم با پیگیرهای مستمر تا حصول نتیجه مطلوب. ۶- با توجه به این که در پژوهش حاضر، نیازهای مشاوره ای والدین در مؤلفه های روانی-اجتماعی، روانی-عاطفی جزء مهم ترین دغدغه ها آنان تعریف گردیده است. توجه و پیگیری فرایند ارجاع نظامند دانش آموزان و والدین به استفاده از خدمات مراکز مشاوره خانواده انجمن اولیا و مربیان، بیشتر از گذشته مد نظر قرار گیرد. ۷- فراهم نمودن تمهیدات لازم از طرف مدیران مدرس برای اجراء مناسب برنامه های مشاوره بر حسب اولویت نیازهای مشاوره ای والدین و دانش آموزان.

لازم به ذکر است. که بخشی از این یافته با تحقیقات شانون مک کارتی و دینا واتسون،^۱ (۲۰۱۳) رتچی^۲، (۱۹۹۴) همسو است. آنها نیز در پژوهش های خود به این نتیجه رسیدند که مشاوران مدارس با افزایش سطح همکاری با خانواده ها زمینه موفقیت دانش آموزان را ارتقاء بخشند.

محدودیت های پژوهش

۱- عدم امکان تعمیم نتایج حاصله به سایر استان های کشور. ۲- عدم امکان تعمیم نتایج به سایر مقاطع تحصیلی.

۳- عدم امکان تعمیم نتایج به محیط های دانشگاهی. ۴- عدم امکان تعمیم نتایج به مدارس و مراکز استثنایی و محیط های آموزشی خاص.

پیشنهاد های پژوهشی

۱- این بررسی را بر روی سایر دوره های تحصیلی انجام دهند، تا از این طریق امکان مقایسه اولویت نیازهای مشاوره ای بین تمام دوره های تحصیلی فراهم آید. ۲- این بررسی را بر روی سایر استانها انجام دهند، تا از این طریق امکان مقایسه مهم ترین نیازهای مشاوره ای والدین در سطح کشور فراهم

¹ Shannon McCarthy and Dayna Watson

² Ritchie

نیازسنجی روان شناختی و مشاوره ای والدین دانش آموزان دوره اول متوسطه با هدف تهیه ... ۹۳ □

آید. ۳- این پژوهش را برای والدین دانش آموزان خاص در مدارس استثنایی و امثال آنها فراهم نمایند. ۴- با استفاده از مضامین استخراج شده از این مطالعه که به عنوان مهم ترین نیازهای مشاوره ای والدین تعریف شده اند، و با توجه به ارائه سه نمونه از بسته آموزشی که در مبحث یافته ها آمده، به پژوهشگران آتی پیشنهاد می گردد. بر حسب تخصص و علاقه شخصی در مورد هر یک از مضامین «بطور مجزا با تدوین طرح آموزشی و درمانی» کار پژوهشی توأم با رعایت روایی محتوایی انجام دهند. ۵- با توجه به گستردگی نیروی انسانی، حرفه ای و گروه های خاص نظیر سالمندان، معلولین، پژوهش هایی از این نوع بر روی سایر گروه و حرفه ها انجام شود. ۶- با توجه به تغییرات سریع در دنیای فراصنعتی و به دنبال آن بروز آسیب ها و مشکلات نو پدید، آسیب های روانی، خانوادگی، اجتماعی و ارزشی، همینطور، با توجه به تغییرات سریع در عرصه فناوری، سبک زندگی و به دنبال آن تغییر در اولویت نیازها، بویژه از نظر سن و جنس و با توجه به تنوع و گستردگی نیروی انسانی، مطالعه به صورت ادواری ادامه یابد، تا نتایج آن به صورت کاربردی در برنامه های مشاوره مورد استفاده قرار گیرد.

منابع

- احمدی، علی اصغر (۱۳۹۴). روانشناسی درون خانواده، تهران. انتشارات مهدی رضایی.
- تریسی ای، پروت. ملانی جی، وادکینز (۲۰۱۴). مهارت های ضروری مصاحبه و مشاوره. ترجمه شکوه نوبی نژاد و نادره سعادت و مهدی رستمی (۱۳۹۵) چاپ اول. تهران: انتشارات جنگل.
- رایس، فیلیپ (۲۰۰۱). رشد/انسان. ترجمه مهشید فروغان (۱۳۹۹). تهران: انتشارات ارجمند.
- رینولدز و لفل، الیزابت و پاترسون، ل (۲۰۰۵). فنون و فرایندهای مشاوره رویکرد یکپارچه چند نظریه ای. ترجمه علی اکبر سلیمانیان و علی محمد نظری (۱۴۰۰). تهران: نشر علم.
- سند بنیادین تحول آموزش و پرورش. (۱۳۹۰). انتشارات دفتر برنامه ریزی آموزش و پرورش.
- شفیع آبادی، عبدالله (۱۳۹۷). روش ها و فنون مشاوره. چاپ بیست و پنجم. تهران: انتشارات رز.
- غلامی، خلیل؛ نصرتی، محمد صالح؛ اسدی، محمد (۱۳۹۵). تدوین چارچوبی مفهومی برای نیازسنجی دانش آموزان متوسطه: رهیافتی بر نظریه عملی تدریس.
- غلامی، فوزیه و سمیعی زفرقندی، مرتضی (۱۳۹۴). «نیازسنجی اولیای دانش آموزان دختر دوره اول متوسطه استان ایلام. سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی مطالعات آموزش و پرورش».
- فاطمی، الهام؛ محمدی، رقیه؛ قربانی، راهب؛ سعدالهی، امیر حسین (۱۳۹۸). «نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سمنان». مجله توسعه آموزش علوم پزشکی، دوره ۱۲، شماره ۳۶.

فتحی آذر، اسکندر؛ گل پور، فرشته؛ میرنسب، میرمحمود؛ واحدی، شهرام (۱۳۹۵). *مطالعه پدیدار شناختی مشکلات رفتاری در دانش آموزان دبیرستانی: چالش های هیجانی، اجتماعی و تحصیلی*. کار، آلن (۲۰۰۰). *خانواده درمانی*. ترجمه غلامرضا تبریزی (۱۳۸۹). مشهد: انتشارات مرنديز. کافمن، راجر و جری، هرمن. *برنامه ریزی استراتژیک در نظام آموزشی*. ترجمه فریده مشایخ و عباس بازرگان (۱۳۹۰). انتشارات مدرسه.

مخاطب، محمد (۱۳۹۵). «آسیب شناسی خدمات مشاوره تربیتی-تحصیلی و شغلی دانش آموزان دوره متوسطه دوم و ارائه راهکار های مناسب». پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.

مشتاقی، سعید و کاظمیان مقدم، کبری (۱۳۹۶). «بررسی نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان دانشگاه آزاد دزفول». نشریه راهبردهای آموزش در علوم پزشکی - دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)، دوره ۱۱، شماره ۲.

مظاهری، حسن (۱۳۹۴). «بررسی نیازهای آموزشی والدین دانش آموزان دوره دوم متوسطه در کلاس های آموزش خانواده». فصلنامه خانواده و پژوهش، شماره ۳۴.

موکیلی، آکس و دانترز، روبرت. *انگیزش و هیجان*. ترجمه حمزه گنجی و علی پیکانی (۱۳۹۰). نشر ساوالان.

نوابی نژاد، شکوه (۱۳۹۶). *مشاوره ازدواج و خانواده درمانی*. انتشارات انجمن اولیا و مربیان.

وطن دوست، حجت اله (۱۴۰۰). «طراحی بسته آموزشی مبتنی بر نیاز های مشاوره ای والدین دانش آموزان دوره اول متوسطه». پایان نامه دکتری. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، چاپ نشده.

Survey of Guidance and Counseling Needs in Medical Students of Rafsanjan University of Medical Sciences in 2021: A Descriptive Cross-Sectional Study.

Atik G, Yalçın İ. Counseling needs of educational sciences students at the Ankara University. Proc Soc Behav Sci. 2010, 2 (2):1520-6.

Quartly Journal of Bradshaw&J. (1997). The Concept of Social Needs, In: social Services. No. 3 new Society.

Dinh, H., Cooklin, A. R., Leach, L. S., Westrupp, E. M., Nicholson, J. M., & Strazdins, L. (2017). Parents' transitions into and out of work-family conflict and children's mental health: Longitudinal influence via family functioning. Social Science & Medicine, 194, 42-50.

- Dogan T. A Long-Term Study of the Counseling Needs of Turkish University Students. *J Counsel Develop.* 2012;90(1):91- 6. doi: 10.1111/j.1556-6676.2012.00012.x
- Giovozolias T, Leontopoulou S, Triliva S. Assessment of Greek university students' counselling needs and attitudes: An exploratory study. *Int J Adv Couns.* 2010;32(2):101-16. doi: 10.1007/s10447-010-9092-2
- Karimi J, Karimi G, Mburugu B. Assessment of counselling needs among students in Kenyan universities. *J Edu Prac.* 2014;5(12).
- Kavfman, R. (2010) "Needs Assessment: Concept and Application". Educational Technology Publication.
- Mansfield, A. K., Dealy, J. A., & Keitner, G. I. (2013). Family functioning and income: Does low-income status impact family functioning? *The Family Journal*, 21(3), 297- 305.
- Nick Sculli, Assessing the Counseling Needs of High School Students: The Role of Needs Assessments in Comprehensive School Counseling Programs (CSCPs) and the ASCA National Model, The College at Brockport, State University of New York, N Sculli-2011
- Richard Blake, Assessing the Counseling Needs of Older Persons, Pages 188-193 | Published online: 16 Jul 2018.
- Ritchie, Martin H.; Partin, Ronald L. Parent Education and Consultation Activities of School Counselors. *School Counselor*, v41 n3 p165-70 Jan 1994.
- Shakurnia A, Borvayeh H, Elhampour H. Guidance and counseling needs of students in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences. *Iran J Med Edu.* 2015;14(11):922-32.
- Shannon McCarthy and Dayna Watson University of Alabama at Birmingham, A New Typology: Four Perspectives of School Counselor Involvement with Families, S McCarthy, D Watson - *Journal of School Counseling*, 2018 - ERIC.
- Stufflebeam, D. L., McCormick, C. H., Brinkerhoff, R. O., & Nelson, C. O. (2012). *Conducting educational needs assessments* (Vol. 10). Springer Science & Business Media.
- Ulusoy YÖ, Varlıklılı G, Dağ F, Sahranç Ü, Turan H. Determination of the needs of university students for psychological counseling and guidance services: The case of Kocaeli University, Turkey. *Edu Res Rev.* 2014;9(10):286-93.
- Woods, S. B., Roberson, P. N., & Priest, J. B. (2020). Family emotional climate and health: Testing conveyance of effects via psychobiological mediators. *Personal Relationships*, 27(3), 674-707.

فصلنامه تحقیقات مدیریت آموزشی

<https://sanad.iau.ir/journal/jearq>